

Úton a fenntarthatóság felé – Építőköcök és útválasztások

SZERZŐ: Szennay Áron közgazdász / MTA-BGE Makrogazdasági Kutatócsoport

Az Építőköcök egy új világhoz című könyv a Takács-Sánta András által vezetett Kisközösségi Program hazai [és néhány külföldi] esettanulmányának gyűjteménye. Az esettanulmányok által bemutatott kezdeményezések célja minden esetben a társadalmi, gazdasági és környezeti szempontból egyaránt fenntartható [bb] élet megvalósítása. A kutatás nemcsak arra világít rá, hogy a jó példákért nem feltétlenül kell a nálunk fejlettebb országokba menni – hiszen például Hajdúnánáson ugyanúgy sikeresen, a helyi lakosok és vállalkozók elégedettsége mellett működtethető a helyi pénz rendszere, mint mondjuk Bajorországban –, hanem arra is, hogy egyes esetekben az ökológiai megoldás ugyanolyan hatások mellett a modern technológiánál olcsóbban kivitelezhető és működtethető.

A könyv címe és a bemutatott példák mindegyike azt taglalja, hogy a fenntarthatóbb életmód milyen konkrét lépésekkel érhető el, mindegyik esettanulmány egy-egy ilyen építőköcök ebbe az irányba. Sőt a burgenlandi Güssing [magyar nevén Németújvár] esete arra is kitér, hogy ezen lépések tudatos, egymásra épülő végrehajtása erőteljes szinergiákat szabadíthat fel. Ez rendkívül fontos, ugyanis a magyar ugaron a pozitív példa bemutatása, az adaptáció lehetőségeinek vizsgálata, a tapasztalatok megosztása nem megkerülhető. Emellett azonban kevésbé szembetűnő módon jelenik meg másik két, cseppet sem kevésbé fontos tényező is, amelyeket – maradva az építőköcökánál – leginkább alapotnak neveznék. Ezek az alulról építkezés és a boldogságot nem okozó dolgokról való lemondás.

Az alulról építkezés a kisközösségek esetén magától értetődő, azonban a jó gyakorlatok adaptációs lehetőségeinek vizsgálatakor nem megkerülhető. Ilyen organikus fejlődési pályát ír le a vépi „szélérőműfarm” esete. Vépen egy „idealista csapat” fejébe vette, hogy közösségi szélérőpark révén hasznosítják a falu mellett korlátlanul és nagy mennyiségben rendelkezésre álló szélenergiát. A cél elérése érdekében projektet dolgoztak ki, majd pályázati forrásból az első szélkereket fel is állították. Az eset azonban jól példázza a helyi kezdeményezések sérülékenységét, ugyanis az intézményi környezet változásai miatt ma a szélkerék már csak saját költségeit termeli ki.

A CriticalMass ezzel szemben beteljesült. A mozgalom a budapesti biciklis futárok szűk közösségéből nőtte ki magát. A kezdeti lökést az adta, hogy az ezredfordulót köve-

tően a közlekedési rendszerből még jórészt hiányzott a kerékpárosbarát infrastruktúra, így a kerékpározás érzékelt veszélyei miatt csak kevesen, elsősorban a futárok ültek nyeregbe. Az első CriticalMassra 2004-ben került sor Budapesten 4 ezer résztvevővel, ez néhány év alatt több tízezer főre duzzadt. A nagy érdeklődés érzékeltette, hogy a kerékpáros közlekedésre Budapesten is jelentős igény mutatkozik, azonban a teljesebb kibontakozásához szükség van a megfelelő biztonságos közlekedés kereteinek megteremtésére. A mozgalom alkotta kritikus tömeg elég volt ahhoz, hogy a városvezetés lépéseket tegyen a hiányok kezelésére, mára pedig a kezdeményezés elérte, hogy a kerékpáros közlekedés a hazai nagyvárosokban is biztonságosabbá vált. További eredmény, hogy Budapest mellett az ország több nagyvárosa is közbringarendszert üzemeltet, vagy tervezi annak kiépítését.

A szerves fejlődés pályája azonban korlátokat is jelenthet. Ugyanis az, hogy egy vagy

több lelkes és karizmatikus személy a helyi lakosokból helyi közösségeket tudjon kialakítani, amelyeknek saját céljaik vannak, és azok eléréséért tevéleg is cselekedjenek, sok időt és munkát igényel.

Az alulról való építkezés mellett a másik kulcsterület a boldogságot nem okozó dolgokról való lemondás. Ebbe a témakörbe olyan, elsősorban az egyént érintő apróságok tartoznak, mint, hogy a nem használt helyiségben kikapcsoljuk a világitást. Ennél nagyobb léptékű beavatkozás lehet a co-housing, amely valahol a kollégium, a lakóközösség és a társasház által határolt háromszögben keresendő. A megoldás előnye, hogy közösséget épít, csökkentve a nagyvárosi életmóddal óhatatlanul együtt járó elidegenedést, emellett pedig rámutat arra is, hogy a lakásainkban számos olyan elem van, amelyet közösen hatékonyabban használhatnánk anélkül, hogy ez bárminemű kényelmetlenséggel járna. Ilyen lehet a mosógép, amelyet egy család heti 2-5 óra használatért tart fenn, vagy a vendégszoba, amit még ennél is ritkábban használunk. Nem utolsósorban a közösségi terekben új értelmet nyerhet például a házimozi fogalma is. A fenntarthatóbb életmód tehát nem feltétlenül jár együtt azzal, hogy le kelljen mondani a modern élet kényelméről. Az első lépés (vagy köcök – ahogy tetszik) sokkal inkább az, hogy tudatosítsuk életmódunk hatásait, majd a másfelelő lépésben megszabadulhatunk attól, ami a jólétünkhöz nem járul hozzá. Ez amellett, hogy csökkenti az ökológiai lábnyomot, a közösségek révén hozzájárulhat az egyéni jóléthez, a konkrét pénzbeli megtakarításokkal pedig a jóléthez is.